

й формуванні відповідної морально-духовної атмосфери в середовищі вчителів та їхніх вихованців.

На основі змістово-тематичного аналізу статей журналу “Нова школа” досліджуваного періоду встановлено, що педагогічний часопис сконцентрував на своїх сторінках значний інтелектуальний потенціал громадських і педагогічних діячів того часу, які намагалися популяризувати та поширювати інноваційні ідеї, що впливали на становлення нової моделі українських загальноосвітніх шкіл, публікації з різних питань освіти засвідчують широкий спектр пошуків тогочасних фахівців і сьогодні мають цінність джерел вивчення історії виховання та навчання школярів.

Список використаних джерел

1. Журнали психолого-педагогічної тематики XIX – початку XX ст. з фонду Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського : іст.-бібліогр. дослідж. / АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [упоряд.: Мацібора Н. Г., Івашенко В. М., Бондарчук О. Б. [та ін.]. – Київ : Четверта хвиля, 2009. – 125 с.
2. Нова школа : пед. журн. для вчителів початкових шк. Полтавщини : [інформація про журн.] // Нова шк. – 1918. – № 1. – С. [3].
3. Сірополко С. Історія освіти в Україні / Степан Сірополко. – Київ : Наук. думка, 2001. – 912 с.

В. Ю. Кемпе

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЗМІСТОВІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ КНИЖКОВОЇ ВИСТАВКИ ДО ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО СЕМІНАРУ “РОЗВИТОК ОСВІТИ В ДОБУ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (1917–1921)”

Нині Україна переосмислює витоки власної державності. На початку XXI століття ми звертаємося до подій столітньої давності й маємо можливість об’єктивно та незаангажовано розглянути історичні процеси, зокрема розвиток освіти в добу Української революції 1917–1921 рр.

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського з метою інформаційного забезпечення наук про освіту, педагогіки та психології організовує різноманітні тематичні виставки.

Коротко розглянемо підходи до організації та змісту виставки, присвяченої розвитку освіти в добу Української революції 1917–1921 рр. Вона складається з двох рубрик: “Документи доби Української революції” і “Праці історіографічного характеру сучасних дослідників”.

У першій рубриці виставки представлено науковий доробок таких відомих педагогів та освітніх діячів початку XX століття, як С. Русова, Я. Чепіга, С. Сірополко, Т. Лубенець. Серед документів є праця С. Постернака “Із історії освітнього руху на Україні за часи революції 1917–1918 рр.”. На думку історика педагогіки Л. Березівської, це видання можна вважати “не лише джерелом, а й першою історіографічною працею про національну реформу, оскільки автор намагався системно проаналізувати

стан шкільної освіти на українських землях у передреволюційний період; здобутки і прорахунки реформи на різних етапах національно-демократичної революції; поділ суспільства на течії щодо розвитку національної шкільної освіти; історію створення і зміст Проекту єдиної школи в Україні та ін.” [1, с. 16]. Крім того, підґрунтям для вивчення реформ шкільної освіти за часів Української революції 1917–1921 рр. слугують підручники з української граматики, правопису, букварі, посібники з алгебри, природничих наук та методичні розробки для вчителів того часу. На виставці представлено також журнал “Вільна українська школа” (1917–1921 рр.), який, за словами Л. Березівської, “відіграв особливу роль у консолідації культурно-просвітницьких, педагогічних сил довкола ідеї створення національної системи освіти на основі кращого вітчизняного та зарубіжного досвіду” [2, с. 7].

Дібрані джерела дають можливість відтворити панораму освітньої діяльності в контексті створення єдиної демократичної національної школи в добу Української Центральної Ради, Гетьманату Скоропадського та Директорії УНР.

До другої рубрики книжкової виставки ввійшли праці історіографічного характеру сучасних українських учених (Л. Березівської, П. Дроб’язко, Г. Улюкаєвої, Г. Черненко), представника української діаспори Г. Васьковича та ін.

На виставці представлено перший в Україні навчальний посібник за редакцією О. Сухомлинської “Нариси історії українського шкільництва (1905–1933)”, в якому історію шкільництва в нашій державі розглянуто крізь призму ідеї української ментальності, української школи.

Серед документів виставки переважають праці Л. Березівської. Зокрема, користувачі бібліотеки мають змогу ознайомитися з ґрунтовною монографією вченої “Реформування шкільної освіти в Україні у ХХ столітті”. У ній автор на основі значного масиву архівних та опублікованих джерел висвітлила соціально-економічні, суспільно-політичні та педагогічні причини, перебіг і результати реформування шкільної освіти в добу Української революції. Додатком до монографії є посібник “Реформи шкільної освіти в Україні у ХХ столітті: документи, матеріали і коментарі”, що містить документи, які допоможуть освітянам осмислити факти, явища, ідеї щодо трансформування шкільної освіти в зазначений період.

До виставки ввійшла й колективна монографія “Диференційований підхід в історії української школи (кінець ХІХ – перша половина ХХ століття)”. У другому розділі цього видання “Ідеї про диференційований підхід в українській школі доби визвольних змагань (1917–1920)”, написаному Л. Березівською, розкрито розвиток диференційованого підходу до шкільного навчання як складного загальнопедагогічного й загальнодидактичного явища педагогічної дійсності в добу Української революції.

На виставці представлено низку статей із періодичних видань і збірників наукових праць, присвячених реформам в освіті за часів

Української революції. Зокрема, заслуговує на увагу публікація Л. Березівської “Проект єдиної школи в Україні про дванадцятирічну загальну середню освіту (1917–1920 рр.)”. У ній автор висвітлила основні положення концепції дванадцятирічної загальної освіти відповідно до розробленого Проекту єдиної школи в Україні.

Матеріали підготовленої до Всеукраїнського науково-практичного семінару “Розвиток освіти в добу Української революції (1917–1921)” виставки забезпечили науково-інформаційний супровід заходу й можуть бути використані для подальших історико-педагогічних студій.

Список використаних джерел

1. Березівська Л. Д. Реформування шкільної освіти в Україні у XX столітті: історіографія питання / Л. Д. Березівська // Історико-педагогічний альманах / НАПН України, Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини, Всеукр. асоц. істориків педагогіки. – Умань, 2009. – Вип. 1. – С. 15–28.

2. Березівська Л. Д. Колекція журналу “Вільна українська школа” (1917–1920) як джерело мікроісторії освіти України / Л. Д. Березівська // Історико-педагогічний альманах / НАПН України, Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини, Всеукр. асоц. істориків педагогіки. – Умань, 2016. – Вип. 1. – С. 4–9.

Л. А. Лопатко

РОЛЬ “ВІЛЬНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ” У ЗАРОДЖЕННІ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ

У розвитку національної освіти в Українській державі 1917–1920 рр. чільне місце посідала педагогічна преса. Саме вона була одним із основних джерел інформації щодо поширення науково-педагогічних знань, обміну досвідом, обговорення актуальних питань тогочасної школи [1, 3, 5, 9]. Українська періодика сприяла вирішенню не лише основних проблем педагогіки, а й була засобом удосконалення шкільної освіти, її організаційним осередком. Зокрема, часопис “Вільна українська школа” став своєрідною енциклопедією розвитку шкільництва на Україні, де розглядалися, в тому числі й питання ліквідації безграмотності дорослого населення [2, 6, 11].

Наріжною ідеєю визначеного видання стала ідея побудови освіти на національних підвалинах із рідною мовою навчання. Українська педагогічна громадськість почала опікуватися розбудовою національної школи, широко розгорнула обговорення питань реформування освіти. Автори часопису: О. Дорошкевич, О. Музиченко, С. Русова, П. Холодний, Я. Чепіга, С. Черкасенко та інші вбачали шлях оновлення й розширення змісту освіти в запровадженні таких навчальних дисциплін, як: рідна мова і література, українознавство, історія України, географія України, висували вимоги щодо здійснення принципу доступності школи для всіх, безкоштовної початкової освіти.